

СМОЛОСКИП

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ЕВФЕМІЗМІВ

СУМИ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛЬНІ ЕВФЕМІЗМИ ЯК СКЛАДОВА СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ МОВИ	6
1.1 Поняття та характеристика евфемізмів	6
1.2 Способи творення евфемізмів.....	9
1.3 Функції евфемізмів з прагматичної точки зору	11
РОЗДІЛ 2. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА ОСОБЛИВІСТЬ ЕВФЕМІЗМІВ	15
2.1 Евфемізація тексту як засіб маніпуляції в ЗМІ.....	15
2.2 Функціонування евфемізмів у політичних статтях	17
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	24
ДОДАТКИ.....	29
Додаток А.....	29
Додаток Б	30

ВСТУП

Міра володіння рідною мовою є міра духовності людини та суспільства, отже, — міра загального поступу людини.

Петро Кононенко

Мова – це засіб спілкування, якими володіють лише люди. Ми спілкуємося словами, до яких наша уява малює своєрідні значення, адже жоден звук не може замінити усього багатства слів. Саме завдяки мові ми маємо змогу читати улюблені книги, дивитися фільми, пізнавати світ, слухати музику, знайомитися з новими людьми та займатися іншими не менш цікавими справами. Ще задовго до наших днів, вона об'єднувала племена і утворювала народи. Всі можливі дослідження відбулися за її участі. Мова вивела первісну людину з печери, а сьогодні дозволяє відчувати себе частиною певної нації, сприяє розвитку особистості.

Мова як динамічна система постійно розвивається. Змінність мови зумовлена лексичними та іншими інноваціями, тісно пов'язаними із трансформаційними процесами в її лексико-семантичній системі. У лексиці еволюційні процеси безперервно відбуваються, тому вивчення змін словникового складу залишається одним із найактуальніших напрямів мовознавчих досліджень. Лексичний склад перебуває під значним впливом позамовної дійсності та найвиразніше відбиває динаміку розвитку мови, який є процесом об'єктивним, зумовленим цивілізаційною еволюцією. Саме тому на сучасному етапі розвитку літературної мови, коли її лексична система перебуває під інтенсивними впливами, актуальною є потреба в дослідженні численних шляхів та способів збагачення словникового складу мови.

Мовознавці розглядають евфемізми як мовне явище через призму його лінгвістичного та історичного розвитку. Як особлива частина лексичного фонду мови евфемізми є цінним джерелом лінгвістичних досліджень у різноманітних аспектах.

Значна кількість науково-практичних робіт присвячено вивченню аспектів застосування евфемізмів у сучасній лінгвокультурній спільноті.

Соціолінгвістичний підхід до вивчення евфемізмів відображено в працях вчених В. Жельвіса, О. Реформатського, Л. Крисіна, Ф. Беквітата, М. Баумана, Б. Купера, Дж. Хьюз, Х. Росона. У межах цього підходу досліджується діахронічний аспект евфемії: від причин виникнення табу та евфемізмів до специфіки евфемізмів в наш час. Особливу увагу звертають на такі джерела активної евфемізації як ідеологія політкоректності.

Актуальність цієї роботи полягає у недостатньому вивченні питань щодо функціонування та класифікації евфемізмів. У наш час евфемізми відіграють неабияку роль у спілкуванні, адже, фактично, кожна мова або культура має свої власні евфемізми. Вони заступають назви предметів або явищ, які з погляду суспільної моралі вважаються непристойними, сприймаються доволі негативно. На сьогоднішній день не заведено говорити лайливі, брутальні, нецензурні слова та фрази, адже це може образити співрозмовника та зовсім не відповідає нормам поведінки у соціумі. Ці вислови пов'язані з релігійними та культурними віруваннями певного суспільства, і саме вони визначають його соціолінгвістичні чинники.

Об'єктом дослідження виступають евфемізми у сучасній мові, а його *предметом* – соціолінгвістичні, лексико-семантичні, функціонально-прагматичні та словотвірні особливості евфемізмів.

Новизна роботи полягає у тому, що вперше було здійснено спробу аналізу соціолінгвістичних особливостей евфемізмів.

Мета наукової роботи полягає у поглибленні загальних знань щодо особливостей використання евфемізмів у соціокультурному середовищі.

Реалізація мети дослідження передбачає вирішення наступних завдань:

- визначити поняття евфемізмів;
- дослідити способи створення евфемізмів;
- описати евфемізми з соціолінгвістичної точки зору;
- ознайомитися зі сферами вживання евфемізмів.

При виконанні цього дослідження використовувалися *такі методи*, як: спостереження, що допомогло вивчити евфемізми як спосіб комунікації; дескриптивний метод (для опису евфемізмів); метод порівняння, що допоміг класифікувати евфемізми, а також методи аналізу та синтезу, що використовувався задля роз'єднання та угруповання знайденої інформації.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання евфемізмів у науково-дослідній сфері; у сфері прикладної лінгвістики; у навчальному процесі на філологічних факультетах університетів, а саме у викладанні соціолінгвістики, лексикології, перекладу, стилістики, а також психолінгвістики та теорії мовної комунікації.

Теоретична значущість. Робота виконана в межах науково-дослідних тем по кафедрі германської філології «Когнітивно-прагматична корелятивність семантичного простору мови» (державний реєстраційний номер 0115U005773).

Апробацію результатів роботи було здійснено на конференції: X Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Перекладацькі інновації» (Суми, 20-21 березня 2020 року) та включена в VIII Всеукраїнській науковій конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників «Соціально гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства» (Суми, 20-21 березня 2020 року).

Структура роботи. Це дослідження складається зі вступу, двох розділів, п'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел (41 позиція) та 2 додатків. Загальний обсяг роботи складає 29 сторінок.

Перспективу нашого дослідження становить неоднозначність трактування поняття «евфемізм», відсутність чіткої класифікації евфемізмів, які слугують основою для подальших соціолінгвістичних розвідок.

РОЗДІЛ 1

СОЦІАЛЬНІ ЕВФЕМІЗМИ ЯК СКЛАДОВА СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ МОВИ

1.1 Поняття та характеристика евфемізмів

Евфемізми [грец. *euphēmismos* eu “добре” і *phēmi* “говорю”] – пом’якшені, благозвучні слова чи вислови, що за певних умов служать для заміни тих позначень, що видаються мовцеві непристойними чи небажаними, невічливими, надто різкими [30, с. 36].

На думку Г. Сікори, мовний етикет зумовлений загальною культурою спілкування, пов’язаний з характеристиками самих мовців (соціальним статусом, віком, рівнем їхньої освіти й вихованням), характером взаємин між комунікантами [10, с. 192].

Евфемізми та евфемізація мови досягають своїм корінням природу людини як істоти, що почуває свою слабкість перед силами природи. За словами вчених, забобонний страх, який відчувала ще первісна людина перед прямим найменуванням, породив заборони (табу) на певні слова, замість яких створюються нові. Саме таким чином, на стадії первісних забобонів, які створювали люди, розпочав розвиватися найдавніший пласт евфемізмів – слів, що приховують реальну картину певного явища чи предмета. Надалі вони переходять у номінації, евфемістична природа яких відходить на задній план і залишається у свідомості людей як пережиток віри у магічну силу [21, с. 130].

Мовний етикет є важливим елементом соціолінгвістичного портретування, оскільки є носієм інформації щодо лінгвальних та екстралінгвальних процесів мови. З часом людина еволюціонувала, змінювалися її погляди і ставлення до життя та оточуючих. Після того утворилася нова хвиля використання евфемізмів, а саме з міркувань сорому, совісті та ввічливості. Саме евфемізми пом’якшують ефект грубого, нецензурного або неетичного висловлювання, які

використовують у текстах, повсякденних розмовах, політиці та в інших сферах життя.

Вивчення евфемії бере свій початок ще у XVII столітті, коли Томас Блаунт, англійський лексикограф, знайшов визначення терміна «евфемізм» як хорошу або позитивну інтерпретацію похідного слова [20, с. 195].

У соціолінгвістиці евфемізми почали вивчати починаючи з XIX століття. У кінці двадцятого століття німецький вчений Пауль представив їх як добре відому схему семантичних змін. Праці О. Мейєра, який вивчав табу та евфемізми в античному суспільстві, привернули увагу вчених до цього явища в першій половині XX століття. Але лише впродовж кількох останніх десятиліть вони стали об'єктом пильної уваги багатьох вчених.

Існує й також інше розуміння процесу евфемізації. Слідом за Г. Паулем Б. О. Ларін визначає евфемізм як троп, ставлячи його в один ряд з таки поняттями, як метафора, метонімія, і вважає, що відмінність криється у призначенні та сфері застосування [8, с. 112]. О. С. Ахманова прямо називає евфемізм тропом. Проте, В. П. Москвін заперечує дані визначення: евфемізми та тропи, на думку вченого, володіють різними функціями: евфемізми пом'якшують та очищають мову, а тропи прикрашають її, виконуючи естетичну функцію [16, с. 60].

Евфемія розглядається як складне та багатогранне мовне явище, яке має три взаємопов'язаних аспекти: соціальний, психологічний та лінгвістичний.

Всі евфемізми умовно поділяються на наступні групи:

- терміни, в більшості – медичні. За медичними термінами нерідко стоять поняття з не дуже позитивним сенсом. Наприклад «*terminal Home*» (богодільня) – *hospice, insane*. «*Asylum*» (психіатрична лікарня) – *mental home or mental hospital*;
- расова або національна приналежність. Перше слово, у яке були внесені поправки в Америці – «*nigger*». «*Nigger*» походить від іспанського слова «*negro*», що в перекладі означає – чорний. Слово саме по собі не містить у собі зовсім ніякого емоційно-негативного

збарвлення, але все ж африканці вважають його дуже образливим та неприємним. Краще їх називати «*non-white*»;

- евфемізми, які зменшують страх перед якимось табу, заборонаю. У більшості народів заборонено починати говорити про смерть. Дієслово «*to die*» замінюється на «*to decease*», «*to pass away*», «*to go west*»;
- вік. Слово «*old*» дуже часто замінюють на такі синоніми, як «*mature*», «*senior*», «*advanced in years*»;
- недоліки у зовнішності. Домінуючою і нагальною проблемою у всьому світі є проблема із зайвою вагою. У середні віки, жіноча повнота навпаки була доволі актуальною. Звідти й з'явилися такі евфемізми, як «*renoir woman*», «*of classic proportions*», які нагадують жінкам, що зайва вага є синонімом краси;
- релігія. У світі існують країни, де традиційне і доволі звичне побажання «*Merry Christmas*» замінюють на «*Happy Holidays*», коли звертаються до людей невідомого віросповідання;
- соціальне і фінансове положення. Слова «*бідність*», «*бідний*», практично завжди замінюється «*the neeedy*», «*penniless*», «*deprived*», «*low-income family*»;
- професії. Людину, яка працює контролером або охоронцем, часто називають «*security*». «*Collector*» (сміттяр) – «*sanitation man*», «*undertaker*» (працівник похоронного бюро) – «*mortician*», «*hairdresser*» (перукар) – «*hairstylist*».

Головною метою евфемізації мови є прагнення уникнути комунікаційного конфлікту, щоб не створювати у співрозмовника відчуття комунікативного дискомфорту. Словник евфемізмів поповнюється, змінюється та є своєрідним лексичним пластом, адже знаходиться під постійним впливом зовнішніх чинників.

1.2 Способи творення евфемізмів

Більшість соціолінгвістів як зарубіжних, так і вітчизняних, які вивчають мовознавство виділяють одні й ті ж способи творення евфемізмів. Це метафора, метонімія, перифраз і запозичення, розширюючи цей список власне своїми способами, які тою и іншою мірою повторюють одне одного (Дж. Гріноу і Дж. Кітредж, О. Єсперсен, Дж. Вільямс). Більшою мірою відмінність класифікацій залежить від термінології та ступені діяльності.

На думку багатьох соціолінгвістів, одна з найбільш детальних класифікацій належить Б. Уоррен [25, с. 134]. Класифікація Уоррена не суперечить іншим працям, проте надає можливість простежити конкретні способи утворення евфемізмів. Нижче представлена дана класифікація, дещо доповнена американським вченим К. Лінфут-Хем [21, с. 234].

Лінгвісти в першу чергу виділяють формальні та семантичні способи, потім розкривають детальніше кожний пункт (додаток А).

До **формальних способів** відносять:

1. Словотворчі засоби:

- 1.1. складання слів (compounding): злиття та через дефіс (*honeybucket, thunder-box* у значенні *туалет*);
- 1.2. афіксальний словотвір (derivation), результатом якого є димінутиви (*lavvy, privy* у значенні *туалет*);
- 1.3. звуконаслідування (onomatopoeia), тобто аудіальна метафора (*tinkle* ‘дзвеніти’ у значенні *мочитися*);
- 1.4. ініціальна аббревіація (acronyms) «акроніми» (*AIDS* ‘СНІД’ замість *Acquired Immune-Deficiency Syndrome* ‘синдром набутого імунодефіциту’);
- 1.5. контамінація (blending): злиття двох слів в одне (*shouse* замість *shit house*);

2. Фонетичні зміни:

- 2.1. фонетична заміна (phonemic replacement), яка полягає в спотворенні форми слова, тобто в заміні фонем (*shoot* замість *shit*);
- 2.2. римування (*rhyiming slang*) – заміна грубого позначення словом або словосполученням, яке є близьким за звучанням;
- 2.3. вимовляння слова навпаки (*backslang*) (*epar* замість *rape*);
- 2.4. аббревіація (*abbreviation*) (*eff* – назва шостої букви алфавіту – замість *fuck*, як у фразі *eff off* замість *fuck off*);
- 2.5. прийом опущення (*deletion*), який поділяється на два види: фонетичне опущення (*Did you ...?* замість *Did you have sexual intercourse?*) і графічне опущення (*f* замість *fuck*);

3. **Запозичення** (*loanwords*), зазвичай з французької або латинської мови. Англійська мова під впливом різноманітних чинників перетворилася в мову, багату на запозичення [2, с. 162]. В евфемічній лексиці це особливо помітно у поняттєвій сфері статевого життя: більшість прямих найменувань є англо-саксонського походження, а евфемізми для їх заміни є запозиченнями з латинської, французької, грецької та інших мов [21, с. 248]. Це, однак, не означає, що у мові-джерелі такі лексеми теж є евфемізмами чи прямими номінаціями відповідних понять.

До семантичних засобів творення евфемізмів належать:

- 1) конкретизація (*particularization*), тобто використання слова з більш широким значенням, розуміння якого потребує конкретизації у тексті (*satisfaction* замість *orgasm*);
- 2) імплікація (*implication*), для того, щоб зрозуміти значення евфемізму необхідно простежити ланцюжок перетворень, логічних зв'язків від вихідного, табуїзованого слова, до евфемістичного поняття, що використовується, як наприклад *loose*, що має на увазі *unattached*, що вказує на значення *sexually easy/available*;
- 3) метафора (*metaphor*) (*it's a red letter day* замість *menstruation*);

- 4) метонімія (metonym), тобто використання загального слова для позначення чогось конкретного (*it* замість *sex*);
- 5) антифразис (reversal або 'irony') вираження явища через протилежне значення (*blessed* замість *damned*);
- 6) літота (understatement або litotes) применшення будь-якої ознаки, що позначає предмета чи явища (*sleep* замість *die*);
- 7) гіпербола (overstatement або hyperbole), зворотній літоті процес, перебільшення тої чи іншої характеристики (*fight to glory* замість *death*);
- 8) вживання власної назви замість загальної (*Austen's Kitty* у значенні *prostitute* 'повія') і прикріплення до поняття географічного визначення (*English guidance* у значенні *sadism*).

Дана класифікація в першу чергу відображає процеси евфемізації в англійській мові, тому деякі способи не можна віднести до української мови. Зокрема, в класифікації вітчизняних лінгвістів не зустрічається такий прийом, як вимовляння слова навпаки, а також не дуже поширеними є звуконаслідування та контамінація [24, с. 132].

Таким чином, існують різні способи творення евфемізмів. Окрім універсальних прийомів застосовуються й специфічні для різних мовних моделей творення евфемістичних найменувань.

1.3 Функції евфемізмів з прагматичної точки зору

За останні двадцять років простежується постійно зростаючий інтерес до прагматики, і він був визначений декількома способами. За словами Девіда Крістала, прагматика – це вивчення мови з точки зору людей, що її використовують, особливо від їхнього вибору, обмежень, з якими вони стикаються при використанні мови у соціальній взаємодії, і впливу, яке їхнє використання мови спричиняє для інших учасників комунікації [18, с. 44].

В. Б. Великорода на основі прагматичних особливостей вживання евфемізмів та запропонованого їх трактування виділяє наступні функції евфемічних субститутів: вуалітивна, кооперувальна, превентивна, риторична, елевативна, конспіративна та дистортивна [1, с. 7-8].

Прагматика також пов'язана з висловами, такими як обіцянки, запити, інформування, які називають мовленнєвими актами. Певні граматичні структури пов'язані з відповідними функціями, як наприклад у питанні «*Do you drink tea?*» функція викликає питання. Такий випадок може бути описаний як прямий мовленнєвий акт. Проте, коли питальна структура використовується для виконання іншої цілі, така як «*Can you close the window?*», де явно не питання про здібності, а ввічливе питання. У такому разі така структура описується як непрямий мовленнєвий акт.

Головна функція евфемізмів – функція ввічливості [8, с. 135]. Суть її полягає в уникненні неграмотних і некультурних слів. Як заявила Джоана Ченел, «невизначеність використовується як один із способів дотримання правил ввічливості для певної культури» [17, с. 98]. Це означає, що в реальному житті, коли люди стикаються з якимись неприємними речами або поведінкою, вони зазвичай використовують певні неконкретні та двозначні слова, щоб не зробити неприємно іншим людям, тобто вони використовують евфемізми. Коли англомовці посилаються на зовнішній вигляд, вони не вживають слів «*ugly*», «*awful*». Натомість вони вживають «*plainlooking*», «*not pretty*». Мешканці заходу вразливо реагують на вік. На їхню думку, «*old*» майже те ж саме, що й «*useless*». Щоб не зашкодити почуттям та самоповазі літніх людей, «*old men*» замінюють на «*senior citizens*», «*seasoned men*» [30, с. 306].

Ввічливість відіграє важливу роль у спілкуванні людей, так як впливає на розвиток відносин між людьми [13, с. 112]. Вона розглядається як одне з основних соціальних обмежень людської взаємодії, яке регулює комунікативну поведінку учасників, постійно нагадуючи їх про необхідність враховувати почуття інших. Необхідно враховувати їх почуття, щоб встановити рівні взаємного комфорту та розвитку взаєморозуміння, що, в свою чергу, полегшує

та пришвидшує спілкування між людьми. Евфемізм та ввічливість є взаємозалежними явищами в тому сенсі, що необхідність бути ввічливим у багатьох ситуаціях визначає використання евфемізмів (додаток Б).

У прагматичі евфемізми також виконують роль табу. Табу є головною психологічною основою виникнення табу. Евфемізм – це уникнення неприємних, некоректних речей. Відомий соціолінгвіст Юань одного разу сказав: «Взагалі кажучи, виникнення евфемізму починається з табу» [23, с. 464]. Евфемізм використовується вже доволі довгий період часу, і він тісно пов'язаний з табу. Фактично, евфемізм став належати до мовленнєвих табу ще в ранній період людської еволюції. Коли люди хочуть уникнути і відмовитися від заборонених слів, вони повинні знайти інше слово для заміни.

Певні групи слів, що описують народження, смерть, похорони, секс, нагота, дефекація та сечовипускання є забороненими [16, с. 19]. Якщо їх висловлюють безпосередньо, то їх називають словами-табу, а почуття, які вони нам дають, є вульгарні, грубі та різкі. Але коли вони вживаються в непрямій формі, їх називають евфемізмами, а враження, які вони справляють на нас, зрозумілі, неявні та ввічливі водночас. Проте, існують все ж таки слова-табу, до яких не можна поєднати жодного евфемізму.

Ще одну функцію евфемізмів можна назвати функцію приховування як свідомого утримування інформації. Так зване «приховування» означає не надавати інформації, якою володіє мовець, і яка може бути доцільною в даному контексті. Люди використовують евфемізми задля того, щоб приховати справжню природу подій, обманюючи інших приємними для слуху словами.

Інколи евфемізми використовують, щоб зробити своє твердження більш переконливим. Таким чином, так звані «*cosmetic words*» мають особливу комунікаційну функцію, яка називається спонукальною функцією. Евфемізми широко використовують у рекламі та стимулюванні збуту товарів. Деякі авіакомпанії розділили класи пасажирських салонів на чотири ранги. Вони використовують «*deluxe*» або «*premium class*», щоб замінити «*first-class*». Також «*second-class*» називають «*first-class*», а «*third-class*» є «*business class*» або

«*tourist class*». Так вони звучать набагато краще та приємніше. Номери готелів теж розподілені таким чином. Вони можуть бути поділені на «*first-class*», «*standard*» and «*private*» [30, с. 206]. В результаті, ті товари або послуги, які посилюють відчуття комфорту, впевненості та елегантності, будуть краще користуватися попитом.

Отже, евфемізми виконують багато різних важливих функцій, та всі вони тісно пов'язані з тим, щоб уникнути неввічливих та грубих слів або виразів і не образити іншого.

РОЗДІЛ 2

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА ОСОБЛИВІСТЬ ЕВФЕМІЗМІВ

2.1 Евфемізація тексту як засіб маніпуляції в ЗМІ

Кожна мова є надбанням певного народу. Вона не тільки найпотужніший засіб спілкування, знаряддя думки (мислення), а й дух народу, його історія і необхідна умова існування не лише культури народу, а і його самого [15, с. 7]. Тобто мова – це структура, яка постійно розвивається та відбиває реакцію на зміни в житті людей шляхом певних мовних явищ, в тому числі евфемізмів. В сучасному світі мова розвивається інтенсивно, що зумовлено процесом модернізації в суспільстві, а саме розвитком інтернет-технологій [9, с. 13].

Сьогодні завдяки ЗМІ будь-яка подія стає світовою новиною. Світ перетворений на величезну сцену, яка вимагає особливої уваги та реакції адресата. Існують різні форми привертання уваги та виникнення певних емоцій у людей, у тому числі й за допомогою Інтернет-комунікації ЗМІ [18, с. 60].

Будучи актуальним засобом мовленнєвого впливу і маніпуляції свідомості, процес евфемізації активно протікає в мові ЗМІ. Евфемізми широко використовують як один із засобів маніпулювання у тексті. Людина – це об'єкт маніпулювання, якому нав'язують чиюсь думку. Маніпулювання як засіб психологічної взаємодії націлено на управління людьми через установки, ідеї та мотиви, які є вигідними суб'єкту маніпуляції.

Науковий підхід до вивчення різноманітних явищ дійсності має на увазі, в тому числі, спробу їх класифікації для подальшого детального аналізу. Варто зазначити, що існують різні підходи відносно виділення прийомів маніпулювання масовою аудиторією. В. Г. Крисько пропонує таку класифікацію:

- дозування інформації (надається тільки частина інформації, інше приховують, через це реальна картина спотворюється або стає незрозумілою);

- змішування істинних фактів з різними допущеннями, гіпотезами, чутками (даний прийом призводить до того, що правду від брехні неможливо відрізнити);
- затягування часу (за різних причин відтягується надання важливих фактів до того моменту, коли вже немає можливості щось змінити);
- удар у відповідь (вигадана версія подій, яка поширюється в ЗМІ: дана інформація нейтральна стосовно обох конфліктних сторін, що робить версію, що повторюється, більш «об'єктивною»);
- своєчасна брехня (повідомляється брехлива інформація, але цілком очікувана в даний момент, потім обман розкривається, але інтерес до ситуації вже спадає або певний процес приймає незворотний характер) [3, с. 348-350].

Сучасна соціолінгвістика розглядає мову ЗМІ як потужний засіб впливу на масову свідомість, способи мислення і поведінки, формуючи оціночну картину світу людини. ЗМІ займається спрямованим, систематичним поширенням інформації з метою впливу на оцінки, думки та поведінку людей за допомогою різних видів мас-медіа [23, с. 463].

Будучи засобом мовного маніпулювання, евфемістичні одиниці виконують функції впливу на масову свідомість: спотворення та маскування справжніх фактів, камуфлювання небажаної інформації. Основне завдання ЗМІ – цілеспрямовано впливати на формування громадської думки за допомогою реалізації заданого маніпулятивного напрямку.

Евфемізми як прийом мовної маніпуляції ЗМІ здатні приховувати, вуалювати номінації, які в суспільстві мають негативну оцінку. Евфемізми відволікають увагу читача і маніпулюють справжню сутність явища за допомогою створення позитивної або нейтральної конотації [19, с. 159]. У сучасному соціумі велика кількість інформації в ЗМІ призводить до того, що об'єкт маніпулювання зазвичай не може виокремити евфемізм із контексту, тим самим ідентифікації справжнього факту не відбувається.

Річард Спірс підтверджує той факт, що евфемізація мови є зручним способом маніпулювання суспільною свідомістю, перешкоджаючи критичному сприйняттю дійсності та адекватного розуміння справжнього стану справ. Вживання евфемізмів допомагає створити видимість суспільного «компромісу» в публіцистичному стилі [24, с. 413]

Завдяки функціонуванню маніпулятивного інструмента, в ЗМІ успішно застосовується тактика підміни понять і приховування небажаної інформації за допомогою евфемізмів. Активне, продуктивне використання евфемістичних одиниць як зручного, ефективного засобу маніпулятивного впливу сприяє спотворенню фактів об'єктивної дійсності, формуючи у свідомості людей неточні і розмиті позначення.

2.2 Функціонування евфемізмів у політичних статтях

Евфемізми – дуже поширений прийом цілеспрямованого впливу на читача, тому журналісти часто вдаються до використання даних мовних одиниць з різними цілями. По-перше, це допомагає завуальювати певним чином конфліктну ситуацію, в результаті чого у читача формується неповне уявлення про подію, яку описують. По-друге, це дозволяє створити комунікативний комфорт в першу чергу під час обговорення таких делікатних тем, як фізична неповноцінність, соціальний статус і вік [28, с. 356].

Існує велика кількість евфемізмів, яку використовують у політичних статтях. Статі можна умовно поділити на групи:

- 1) про державну службу;
- 2) про благополуччя;
- 3) про оподаткування та витрати;
- 4) про економічну політику;
- 5) про політику безпеки та оборони;
- 6) про політичні партії.

1. Найменша група, у якій переважає лише один евфемізм «*fat cat*». «*Fat cat*» – евфемізм, який зазвичай описує політиків чи директорів компаній, які виявляють жадібність та самовдоволення. На перший погляд здається, що «*fat cat*» не є евфемізмом, але його часто можна зустріти серед політичних евфемізмів, а також у словнику евфемізмів «*How not to Say What You Mean*» [29, с. 458]. У даному прикладі під евфемізмом «*fat cat*» мається на увазі *щедрі пенсії*, які отримують високопосадовці.

- *The head of the civil service today criticizes the media, lambasting the "absurd" misrepresentation of civil servants as enjoying footballer-style salaries, luxurious conditions and **fat cat** pensions* [32].

2. Інша група має лише два домінуючих евфемізми «*tax relief*» та «*disadvantaged*». «*Tax relief*» – евфемізм стосовно зниження податків, тоді як «*disadvantaged*» стосується бідності. Зазвичай «*tax cut*» викликає спірні питання, тому часто вживають «*tax relief*», так само, як «*disadvantaged*» звучить менш образливо, аніж «*poor*».

- *More than half of those losing out under the scheme will be people working more than 30 hours a week; those receiving tax credits; and anyone not claiming housing benefit or council **tax relief*** [33].
- *It also reveals that the future funding mechanism for the new £430 "pupil premium", which will be announced tomorrow, could concentrate the money on **disadvantaged** pupils in shire schools instead of urban ones* [35].

3. Ще одна група з найбільш популярними евфемізмами «*demonstration*» і «*reprioritization*». «*Demonstration*» – евфемізм, що стосується масовому збору людей, які протестують з приводу конкретного питання, тоді як «*reprioritization*» – це сучасний евфемізм щодо скорочень, наприклад:

- *It started as a tweet, quickly became a Facebook group and now hopes to grow into a fully-fledged "alternative" to last month's anti-cuts **demonstration**, which brought more than a quarter of a million people on to the streets of London* [34].

- *However, the money will come from a "reprioritisation" of existing MoD spending plans, the official said, speaking on condition of anonymity [36].*

Використання евфемізму «*demonstration*» у наведеному прикладі робить протест проти скорочень менш важливим та менш очевидним, в той час як «*reprioritization*» значно зменшує негативне значення скорочень. Таким чином, обидва евфемізми виконують функцію прикриття.

4. Політичні евфемізми «*freeze*», «*full and frank discussion*», «*urban renewal*» утворюють групу евфемізмів, які є домінуючими у статтях про економічну політику. «*Freeze*» – евфемізм задля утримання державних витрат шляхом зниження заробітної плати або скорочення робочих місць.

- *Many of those marching from the Embankment to Hyde Park are expected to be public service workers angry over the pay freeze and job losses resulting from the government's drive to eliminate the deficit by cutting public spending [38].*

Евфемізм «*full and frank discussion*» стосується аргументації. Наприклад:

- *Those who saw them depart together presumed it must have been for yet more "full and frank discussions" over the defence budget [37].*

У цьому випадку «*full and frank discussion*» виконує тактичну функцію, оскільки використання евфемізму замість слова «*argument*» робить проблему обговорення з питань бюджету оборони менш гострою та складною.

«*Urban renewal*» – це евфемізм, що стосується очищення забруднених та неблагополучних районів міст. Наприклад:

- *George Osborne, the chancellor, will set out his plans on Saturday for creating at least 10 enterprise zones across Britain, in a scaled down revival of the Thatcher government's urban renewal scheme [39].*

Цей евфемізм значно пом'якшує болісне питання очищення нетрів для деяких людей і, таких чином, виконує функцію приховування.

5. Найвідомішим евфемізмом у цій групі є «*friendly fire*». «*Friendly fire*» був вигаданий військами США. Цей евфемізм застосовується при ненавмисній

стрілянині по своїх військах, яка навіть призводить до травмувань або смерті. Наприклад:

- *The Ministry of Defence last night admitted it was investigating whether two British servicemen killed in southern Afghanistan this week died as a result of **friendly fire*** [40].

Цей приклад яскраво зображує те, що евфемізм виконує функцію табу, адже зазвичай така подія спричинює смерть. Таким чином, евфемізм використовується для того, щоб зробити цю ситуацію менш трагічною.

б. Остання група статей про політичні партії просто кишить евфемізмами: *anti-fascist, anti-Islamic, a fact-finding mission, collateral damage, a lightning rod, blow-in, undocumented workers, pro-choice, ethnic cleansing* [31, с. 250]. Одними з найбільш вживаних є «*anti-fascis*» і «*anti-Islamic*» задля уникнення заяви про свою приналежність. Префікс «*anti-*» виконує тактичну функцію, тому, що думка людини проти будь-чого стає менш категоричною. Наприклад:

- *Muslim and **anti-fascist** groups questioned the prime minister's judgment and sensitivity to the issues, saying he had handed a propaganda coup to the hard-right English Defence League as 3,000 of its supporters marched through Luton chanting **anti-Islamic** slogans* [41].

Тим самим можемо зробити висновок, що будь-який політик стикається з необхідністю правильного розташування, компонування мовних одиниць, тобто всього того, що становить суть та специфіку побудови промови. У цьому аспекті політичні евфемізми відіграють вагомую роль у правильному конструюванні політичного мовлення [12, с. 165].

Аналіз евфемізмів показав, що головна функція евфемізмів – приховати чи завуалювати явище, що в суспільній свідомості має негативну оцінку, тим самим пом'якшити або зашифрувати заборонені чи табуйовані слова, що зумовлено соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками. Лінгвістичний аналіз евфемізмів дозволяє поділити їх евфемізми значення та евфемізми форми. Структурно-семантичний аналіз

евфемізмів уможлиблює окреслення особливостей евфемізмів на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях мови.

Політична комунікація є важливою частиною суспільного життя, тому політики та високопосадовці дуже часто вживають евфемізми у своїх промовах, адже вони дозволяють приховати правду, або ж пом'якшити її, уникаючи неприємних слів або виразів.

Перспективу нашого дослідження становить визначення способів утворення евфемізмів, а також особливості їх перекладу.

ВИСНОВКИ

На підставі зробленого дослідження, можна відзначити, що метою евфемізації мовлення є прагнення уникнути комунікативного конфлікту, тобто не створювати у співрозмовника відчуття дискомфорту. Евфемістичний словник постійно змінюється і збагачується новими словами, адже існує безліч різноманітних зовнішніх факторів, які впливають на це.

Одною з основних завдань соціолінгвістики є аналіз використання мови в комунікативних цілях. Звичайно, поява в мові евфемізмів обумовлюється такими фактами, як соціальний статус комунікантів, офіційна обставина мовного акту, а також правила та норми соціальної взаємодії. Саме тому, промови політиків та тексти політичних документів просто містять безліч евфемістичних натяків та недомовленостей. І навпаки, чим більше люди знають одне одного і відчують себе більш розкуто, тим менше вони відчують необхідність вживати евфемізми.

Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо з упевненістю стверджувати, що задля реалізації мети наукової роботи було вирішено такі завдання, як визначення поняття евфемізмів, дослідження способів творення евфемізмів, розгляд евфемізмів з точки зору соціолінгвістики, а також їхнє функціонування у ЗМІ та політичних текстах.

У першому розділі даної роботи були розглянуті різні способи творення евфемізмів, їх характеристика, а також були описані соціолінгвістична та прагматична точка зору стосовно евфемізмів. Це дало змогу краще ознайомитися з творенням та функціонуванням евфемізмів у сучасному житті.

Друга частина моєї роботи була присвячена розгляду евфемізмів як засобів маніпуляції у текстах ЗМІ, а також я дослідила вживання політичних евфемізмів. Насправді, журналісти та високопосадовці-політики часто вдаються до евфемізмів, адже таким шляхом вони можуть приховати або ж й зовсім уникнути неприємних та поганих новин та інформації, яка може бути незрозумілою або обурливою на перших погляд для людей. На даному етапі були виявлені наступні

функції евфемізмів: зменшення негативної конотації, уникнення комунікативного дискомфорту, непряме найменування непристойного і того, що приносить страх.

Нечасто, але все ж таки, евфемізми можуть бути і милосердними, навіть, необхідними. Зокрема, у випадках, коли на перший план, замість ясного і точного вираження емоцій, виходить потреба не зачепити почуттів. Про дітей, які відстають в інтелектуальному розвитку, чи неадекватно поводяться, мабуть, дійсно краще сказати, що в них *«особливі (спеціальні) потреби»*. Звісно, це не полегшує завдання навчати їх чи просто знаходити з ними спільну мову, однак, це може позбавити їх знущань з боку їх однолітків, чи дозволить їм не зламатися. Говорячи про стару людину також, напевно, краще і милосердніше описати її як *«тендітну»*, аніж як *«старезну»*.

Дослідження показало те, що для виникнення евфемізмів найбільш важливим детермінантом мовної поведінки є ціль комунікацій, які обумовлюють евфемізацію мови.

Отже, впевнено можна стверджувати, що евфемізми це так звана *«замаскована брехня»*, яку деякі люди використовують задля порятунку. Мова, у якій не існує евфемізмів, більш чесна, але й, в той же час, дуже груба та прямолінійна. Евфемізми – невід’ємна частина нашого життя. Ми й самі того не помічаємо, як вживаємо їх підсвідомо задля того, щоб не здаватися надто різкими та некультурними. Адже у соціокультурному суспільстві тактовність та правила ввічливості ніхто не скасовував.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові: дис. канд. філол. Наук : 10.02.04 / Віра Богданівна Великорода ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: [б. в.], 2007. – 19 с.
2. Зацний Ю. А. Про деякі тенденції в словотвірних процесах сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний // Нова філологія. - 2014. - № 64. – С. 162-170.
3. Кононенко П.П. Українознавство: Підручник. – К.: Либідь, 1996. - 680 с.
4. Масенко Л.Т. Нариси з соціолінгвістики. – К:Видавничий дім «КиєвоМогилянська академія», 2010. 242 с.
5. Масенко Л.Т. Українська мова в соціолінгвістичному аспекті: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня док. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Л. Т. Масенко; НАН України, Інст. Укр.мови. – Київ, 2005. – 19 с.
6. Мацюк Г. П. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання / Мова і суспільство: збірник наукових праць. – Львів, 2010. – Вип. 1. С. 5-20.
7. Мацюк Г. П. До витоків соціолінгвістики: Соціологічний напрям у мовознавстві : Монографія. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 432 с.
8. Мілева І.В. Евфемізація і дисфемізація у фразеотворенні говірок сходу України: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / І.В. Мілева. – Луганськ, 2005. – 235 с.
9. Решетарова І. В. Засоби евфемії в масмедійному дискурсі початку ХХІ століття. [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 / І. В. Решетарова. – Донецьк, 2010. – 20 с.
10. Сікора-Литвин Г. Мовний етикет Львова: формули ввічливості / Г.В. Сікора-Литвин // Мова і культура. — К.: Видавн. дім Дмитра Бурого, 2010. — Вип. 13.— С. 192–204.

11. Соціолінгвістика: вчора, сьогодні, завтра / Соціолінгвістичні студії; за заг. редакцією Л.О. Ставицької. —К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. — 288 с.
12. Таценко Н. В. Семантичні та прагматичні аспекти евфемії в англomовному політичному дискурсі / Н. В. Таценко // Ученые записки Таврич. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. «Филология. Социальные коммуникации». – 2013. – Т. 26 (65), № 1. – С. 164–168.
13. Тхір В. Б. Особливості утворення політичних евфемізмів (на прикладі ідеологічних евфемізмів) / В. Б. Тхір // Гуманітарний вісник. Сер. «Іноземна філологія». – Черкаси, 2004. – Ч. 8. – С. 313–315.
14. Чучка П. П. Антропонімія як засіб етнічної ідентифікації людності / П. Чучка // Мовознавство. – 1988. – № 1. – С. 11–21.
15. Швачко С.О., Кобякова І.К. Вступ до мовознавства (курс лекцій): Посібник. – Вінниця: Нова книга. – 224 с.
16. Шинкарук, В.Д. Особливості реченнєвих структур з емоційно-оцінними значеннями слова [Текст] / В.Д.Шинкарук // *Studia Linguistica*. Збірник наукових праць. Випуск 5. Частина 2. – К.: Київський університет, 2011. – С. 29.
17. Channell, J. 1994. *Vague Language*. Oxford University Press – 98 p.
18. Crystal, D. 1997. *English as a Global Language*. Cambridge University Press – 74 p.
19. Enright D. J. *Fair of Speech: The Uses of Euphemism* / D. J. Enright. – Oxford : Oxford Univ. Press, 1985. – 225 p.
20. Enright D. J. *In Other Words. The Meanings and Memoirs of Euphemisms* / D. J. Enright. – L. : Michael O'Mara Books, Ltd., 2005. – 160 p.
21. Linfoot-Ham K. *The linguistics of euphemism: A diachronic study of euphemism formation* // *Journal of Language and Linguistics*. – 2005. – Т. 4, №. 2. – P. 227-263.
22. Penelope, Julia (1981): "Language and Communication: Syntactic Euphemism", *Papers in Linguistics: International Journal of Human Communication*, 14, 4, P. 473-485.

23. Slater, Ian (1976): "Orwell, Marcuse and the Language of Politics", *Political Studies*, 23, 4, P. 459-474
24. Spears Richard A. *Slang and Euphemism* / Richard A. Spears. – Signet Books, 2001. – 462 p.
25. Warren B. What Euphemisms Tell Us about the Interpretation of Words. // *Studia Linguistica*. – 1992. – Vol. 46, is. 2. – P. 128-172.
26. Yule, G. 1996. *The Study of Language*. Cambridge: CUP. – 294 p.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

27. Новий тлумачний словник української мови: в 4-х т. / Укл. Василь Яременко, Оксана Сліпушко. – К.: Аконтіт, 2000. – 910 с.
28. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко – К. : Академвидав, 2008. – 456 с.
29. Holder R. W. How Not To Say What You Mean: A Dictionary of Euphemisms / R.W. Holder. – New York : Oxford University Press Ink., 2002. – 501 p.
30. Neaman J.S. Kind Words: A Thesaurus of Euphemism. / J. S. Neaman, C. G. Silver – New York : Avon Books, 1990. – 409 p.
31. Rawson, H.: A Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. New York. Crown Publishers Inc, 1981. – 312 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

32. The BBC. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.bbc.uk.co/news/politics>.

33. The Economist. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.economist.com/articles/4412>.

34. The Guardian. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.theguardian.com/politics/2010/dec/12/pupil-premium-poorest-schools-labour>.

35. The Guardian. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.theguardian.com/politics/2010/nov/11/gus-odonnell-defends-civil-servants>.

36. The Guardian. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.theguardian.com/politics/2011/feb/17/radical-welfare-reform-analysis>.

37. The Guardian. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.theguardian.com/world/2012/oct/20/trade-unions-march-against-cuts>.

38. The Guardian. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.theguardian.com/world/2009/dec/14/afghanistan-budget-divert-mod-troops>.

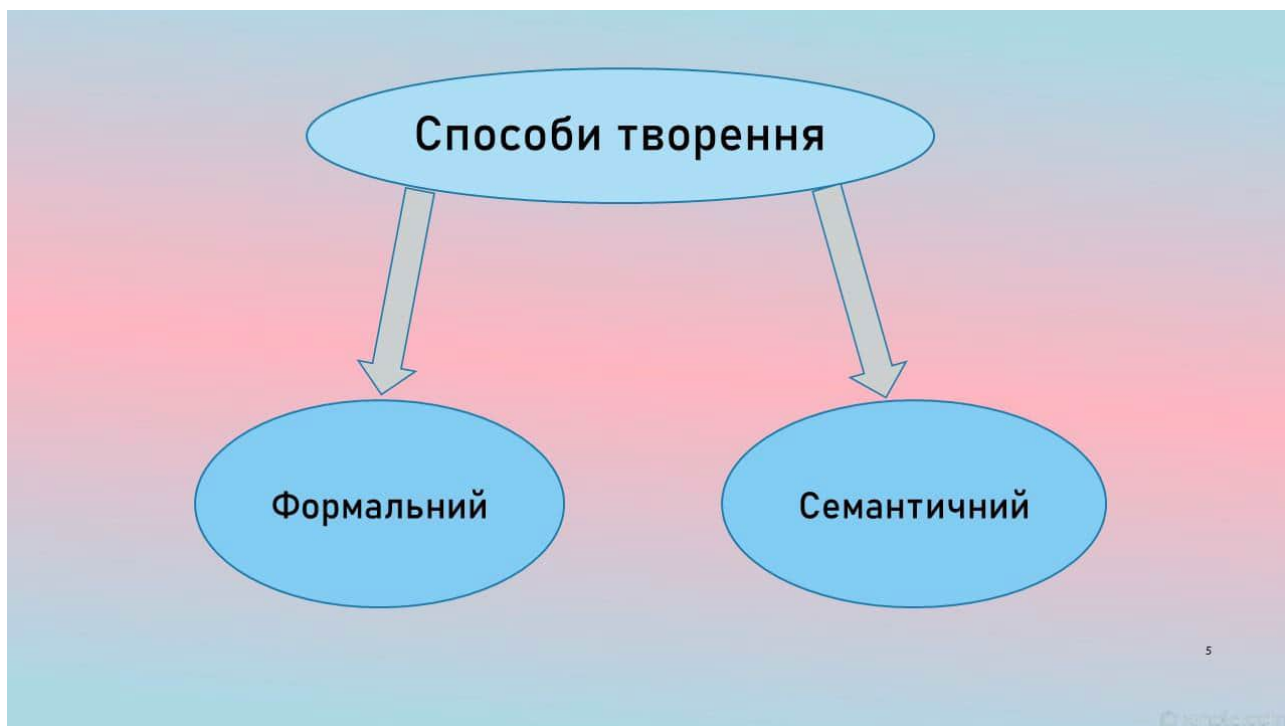
39. The Guardian. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.theguardian.com/politics/2011/mar/05/george-osborne-enterprise-zones>.

40. The International Monetary Fund. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/index.htm>.

41. The Times. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.thetimes.co.uk/topic/politics?page=3>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

